
Товт Анжеліка Іванівна, завідувачка відділу комплектування Наукової бібліотеки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

УДК 027.7(477.87)+025.2: 001.895

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

А. І. Товт

Ужгородський національний університет
Наукова бібліотека

Анотація: У статті розглянуто інноваційні особливості сучасного процесу комплектування бібліотечного фонду Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету як нової моделі організації оперативності та повноти.

Ключові слова: комплектування бібліотеки, джерела комплектування, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, інформаційні ресурси, бібліотечний фонд.

Фонд Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, який створювався працею багатьох поколінь бібліотечних фахівців, становить вагомую частину загальнодержавного інформаційного ресурсу,

різних галузей науки. Будучи провідним підрозділом вузу, університетська бібліотека є відображенням рівня його розвитку.

Формування бібліотечного фонду – це сукупність цілого ряду процесів, спрямованих на створення та розвиток цього ресурсу. Його складовими частинами є моделювання, комплектування, облік, обробка документів, розміщення і розстановка фонду, організація його зберігання, використання та управління.

У 2013 році бібліотека УжНУ активно розпочала процес комп'ютеризації. Першим кроком стало придбання бібліотечної комп'ютерної програми “УФД/Бібліотека” (2004 року), яке дало додаткове навантаження на відділ комплектування фондів. Потрібно було не тільки здійснити електронний бібліографічний опис, а й приєднати відомості про видання до ряду електронних картотек, створити основні теми та підтеми, наповнювати персональні картотеки, долучити до опису видання ключові слова пошуку (також іноземною мовою), супроводжувати бібліографічні описи видання анотаціями, освоювати навички з'єднання книг і каталогів дисциплін вивчення; вміти визначати книгозабезпеченість дисциплін, проводити будь-який пошук примірника і багато інших складних операцій (від створення актів списання до вилучення з програми) [1].

На початку 2020 року загальна кількість видань становила 1 611 675 примірників власних ресурсів. За цільовим призначенням бібліотечний фонд включає в себе:

- наукові видання – 832303 примірників;
- навчальні видання – 620109 примірників;
- літературно-художні видання – 159263 примірників;
- рідкісні та цінні документи – 21611 одиниць зберігання;
- неопубліковані документи – 773 одиниць зберігання;
- обмінно-резервний фонд – 5732 примірників.

До послуг 15 тисяч користувачів-студентів, 2 тисяч науковців – понад 400 назв періодичних фахових видань, у т. ч. міжнародних.

Основними джерелами постачання бібліотеки ДВНЗ «УжНУ» є:

- видавництва або книготоргуючі організації України на оплатній основі;
- обмінний процес між бібліотеками вузів України;
- подаровані видання (автори, організації, фонди, викладачі, сімейні бібліотеки).

Головне завдання вузівської бібліотеки – збирати, систематизувати і надавати студентам і викладачам максимальний спектр вітчизняних і зарубіжних видань, брати участь в освітніх, наукових програмах, дбайливо зберігати і передавати накопичені людством знання наступним поколінням. Склад фонду бібліотеки – універсальний, його комплектування відповідає навчальним і науковим інтересам університету. Але в ситуації, коли обсяги випуску книг і брошур постійно зростають, а спектр пропозицій численних видавництв і книготорговельних організацій настільки широкий, що бібліотекарів та викладачам складно орієнтуватися в потоці інформації, важливим є питання якісного комплектування фонду. Саме тому відділ комплектування повинен керуватися такими принципами: оперативність, повнота комплектування фонду, досягнення коефіцієнта книгозабезпеченості.

Ми вважаємо, що відповідність фонду бібліотеки потребам користувачів не можлива без тісної співпраці з професорсько-викладацьким складом університету, завдяки якому визначаються як стратегічні завдання формування фонду (політика комплектування), так і робочі методико-технологічні аспекти. Проблема комплектування навчальною і науковою літературою не повинна цілком перекладатися на плечі співробітників бібліотеки. Тільки партнерські відносини між бібліотекою і професорсько-викладацьким складом університету сприятимуть найбільш повному і якісному забезпеченню навчального процесу, працюючи на розвиток вузу в цілому і підвищення якості освіти зокрема.

Одне з ключових полів взаємодії – це формування заявок на придбання книг у встановленій формі. Була розроблена і впроваджена електронна форма заявки, яка розміщена на сайті Наукової бібліотеки (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua>). Крім традиційних відомостей про автора, назву видання, дату видання та кількість примірників, замовники повинні надати інформацію, необхідну для якісного комплектування та розрахунку книгозабезпеченості, а саме: для вивчення якої дисципліни, і для якої спеціальності замовляється видання; кількість студентів, що вивчають дану дисципліну.

Замовлення здійснюється через online-форму і надходить на адресу відділу (dep-acqlibrary@uzhnu.edu.ua). Організована таким чином робота з замовленнями дозволяє економити час викладачів та бібліотекарів. Нам вдалося вирішити наступні питання: скоротити час на ознайомлення з новинками видавничої продукції, на отримання заявок від викладачів та на

вибір постачальників. Заощадивши час на обробку та звірку замовлень, з одного боку, з іншого ми витрачаємо його більше на процес закупівлі і оформлення відповідної документації. Слід зазначити, що протягом 2019 року було виконано 100 % таких замовлень.

Передбачено також форму «Доукомплектування». Усі користувачі Наукової бібліотеки УжНУ (за винятком сторонніх читачів) можуть долучитися до процесу доукомплектування фонду літературою. Запит може бути зроблений на наступні види документів:

- відсутні у фонді бібліотеки;
- кількість назв яких у е-каталозі не перевищує одну назву;
- на видання будь-яких видів, окрім періодичних видань.

Для зручності перегляду видань представлено окрему категорію, що своєчасно оновлюється, «Пропозиції видавництва», в якій розміщено цілий ряд видавництв України.

Важливим етапом стала повна автоматизація процесів, пов'язаних з обмінним фондом, що полегшило роботу при обміні власними виданнями між бібліотеками-партнерами та наданні інформації про непрофільні та дублетні видання, що є в обмінному фонді. Повна автоматизація роботи з обмінним фондом дає змогу обмінюватися науковими здобутками вчених та є важливим джерелом комплектування бібліотечного фонду, а також сприяє зміцненню зв'язків з іншими вищими навчальними закладами України. Для організації обміну бібліотекою УжНУ укладено договори про співпрацю з 39 бібліотеками провідних вузів України та деякими публічними бібліотеками, серед яких і Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [2].

Обмінно-резервний фонд становить 5732 примірників книг. Усі документи, які знаходяться в фонді, представлені на веб-сайті бібліотеки. В електронну базу введено бібліографічні дані про кожну книгу. Кожному примірнику видання присвоєний умовний інвентарний номер. Така інформація про документ надає можливість автоматизовано оформляти акти передачі літератури партнерам по книгообміну та готувати акти вилучення з фонду. Комп'ютерна бібліотечна програма формує акти, в яких вказуються всі бібліографічні дані видання, кількість примірників та загальна сума. За допомогою інформаційних технологій завжди можна відстежити стан обмінно-резервного фонду. На сайті Наукової бібліотеки, в рубриці «Книгообмін», список літератури систематизований за категоріями, які для зручності виділені у спеціальні підрубрики. Це:

-
- наукові вісники;
 - бібліографічні покажчики;
 - довідкова література;
 - гуманітарні науки;
 - суспільні науки;
 - економіка;
 - природничі науки;
 - прикладні науки;
 - художня література.

Вагомим внеском у поповнення бібліотечного фонду є передача приватних бібліотек. Так у 2019 році бібліотека отримала колекцію книг Олени Рудловчак – карпатознавиці, почесної докторки Ужгородського університету. Колекція нараховує понад 4,5 тисяч примірників, серед них 47 книг, виданих у XIX столітті. Найдавніше видання – «Періодическое сочинение о успехах народного просвещения», № 1 за 1803 рік, надруковане у Санкт-Петербурзі Імператорською Академією Наук [3].

Раніше бібліотека комплектувалася лише друкованими виданнями – книгами, брошурами, періодикою, але сьогодні фонди поповнюються і електронними підручниками та інформаційними електронними ресурсами. З появою електронних видань в Інтернеті комплектування розглядається не тільки як придбання інформації на фізичних носіях, а й як придбання прав на доступ до неї через Інтернет. Бібліотекою було отримано доступ до повнотекстових електронних колекцій книг видавництва “Центр навчальної літератури” на 2020 рік. Це книги за різною тематикою: аудит, бухгалтерський, кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки. Протягом передплаченого періоду всі користувачі мають можливість користування новими книгами.

Таким чином, в сучасних умовах вузівська бібліотека видозмінюється, поступово стаючи провайдером послуг. Бібліотеці необхідно своєчасно адаптуватися до потоку змін і перетворень, вибудовувати стратегію розвитку і систему пріоритетів, визначати свою місію в постійно мінливому світі. Рішення про те, як і чим комплектувати книжковий фонд, вузівська бібліотека приймає разом із науковцями вузу, адже це – обов'язок не тільки бібліотеки, а й навчального закладу в цілому.

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА КОМПЛЕКТОВАНИЯ ФОНДОВ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ

А. И. Товт

Аннотация: В статье рассмотрены инновационные особенности современного процесса комплектования библиотечного фонда Научной библиотеки Ужгородского национального университета как новой модели организации оперативности и полноты.

Ключевые слова: комплектование библиотеки, источники комплектования библиотеки, Научная библиотека Ужгородского национального университета, информационные ресурсы, библиотечный фонд.

PECULIARITIES OF THE PROCESS OF COLLECTING THE SCIENTIFIC LIBRARY FUND

A. Tovt

Abstract: The article considers the innovative features of the modern process of acquisition of the library fund of the Scientific Library of Uzhhorod National University, as a new model of organization of efficiency and completeness.

Keywords: library picking, sources of library picking, peculiarities of picking the Uzhgorod National University Scientific Library, information resources, library stock.

Література:

1. Медведь М. М. Політика інноваційних впроваджень у роботу Наукової бібліотеки ужгородського університету. *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних он-лайн послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 18–25 черв. 2019 р.) ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород, 2019. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24036> (дата звернення 10.04.2020 року).

2. Гамник М. В. Використання сучасних інформаційних технологій у роботі обмінно-резервного фонду Наукової бібліотеки Ужгородського

національного університету. *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних он-лайн послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 18–25 черв. 2019 р.) ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород, 2019. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24385> (дата звернення 02.04.2020 року).

3. Бровді А. А. Електронний каталог бібліотечної колекції «Бібліотека Олени Рудловчак». *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних он-лайн послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 18–25 черв. 2019 р.) ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород, 2019. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/26199> дата звернення 11.04.2020 року.